

Μνήμων

Τόμ. 17 (1995)

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΚΛΩΣΤΟΨΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ «ΑΔΕΛΦΟΙ ΡΕΤΣΙΝΑ»

ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑΣΙΔΟΥ

doi: [10.12681/mnimon.531](https://doi.org/10.12681/mnimon.531)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΚΟΡΑΣΙΔΟΥ Μ. (1995). ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΚΛΩΣΤΟΨΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ «ΑΔΕΛΦΟΙ ΡΕΤΣΙΝΑ». *Μνήμων*, 17, 175-180. <https://doi.org/10.12681/mnimon.531>

ΑΡΧΕΙΑΚΑ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ «ΑΔΕΛΦΟΙ ΡΕΤΣΙΝΑ»

Το 1988, το Αρχείο της Ανωνύμου Κλωστοϋφαντουργικής Εταιρείας «Αδελφοί Ρετσίνα» δωρήθηκε στο Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών από τον Ανδρέα Δρούλια, διευθυντή της εταιρείας.

Πρόκειται για το Αρχείο μιας από τις παλαιότερες και σημαντικότερες βαμβακοβιομηχανίες του Πειραιά, που ιδρύθηκε το 1872 από τα τρία αδέρφια της οικογένειας Ρετσίνα, καταγόμενα από το Άργος. Κύριος ιδρυτής και οργανωτής της επιχείρησης ήταν ο Θεόδωρος Ρετσίνας (1832-1932), μετέπειτα δήμαρχος του Πειραιά για δύο συνεχείς περιόδους (1887-1891, 1891-1895) και βουλευτής της πόλης από το 1899 ως το 1902.

Προς το τέλος του αιώνα, τα κλωστοϋφαντουργεία Ρετσίνα διέθεταν 5 εργοστάσια και απασχολούσαν πάνω από 2.000 εργάτες, κατέχοντας έτσι πρωταρχική θέση στον τομέα της ελληνικής βαμβακοβιομηχανίας.

Μετά τη μετατροπή της εταιρείας σε ανώνυμη το 1925 και τις σημαντικές επενδύσεις που πραγματοποιεί για την ανανέωση και ενίσχυση του μηχανικού εξοπλισμού των εργοστασίων, αρχίζει μια περίοδος σημαντικής εξάπλωσης των παραγωγικών και εμπορικών δραστηριοτήτων της, εξάπλωση που θα συνεχισθεί μέχρι τον πόλεμο του 1940¹. Ιδιαίτερα σοβαρές καταστροφές προκλήθηκαν στις εγκαταστάσεις, τα μηχανήματα, τα εμπορεύματα και τις αποθήκες της επιχείρησης, μια πρώτη φορά, κατά τη διάρκεια των βομβαρδισμών του Πειραιά τον Ιανουάριο του 1944 και μια δεύτερη, στα Δεκεμβριανά του 1944, όταν καταλαμβάνονται το Α και Γ εργοστάσιο, «εκ των οποίων δεν εξεβλήθησαν οι κομμουνισταί, παρά μόνον κατόπιν σφοδρού βομβαρδισμού»². Οι καταστροφές αυτές πολύ δύσκολα μπόρεσαν να αποκατασταθούν μετά τη λήξη του πολέμου.

1. Βλ. Christine Agriantoni, «Frères Retsinas S. A.». Ascension et déchéance d'une grande entreprise textile de la Grèce», στο: *L'entreprise en Grèce et en Europe XIXe-XXe siècles*, έκδ. Association Interdisciplinaire Franco-Hellénique, Αθήνα 1991, σ. 213-226.

2. Βλ. «Βραχύ ιστορικών της Κλωστοϋφαντουργικής Εταιρείας Αφών Ρετσίνα», δι-σέλιδο δακτυλογραφημένο κείμενο, χ.χ.

Έτσι, την περίοδο της επέκτασης της δεκαετίας του '30, θα ακολουθήσει η σταδιακή μεταπολεμική συρρίκνωση των εργασιών της επιχείρησης.

Οι ανάγκες αποκατάστασης των πολεμικών καταστροφών απορροφούν όλα τα κεφάλαια κίνησης της εταιρείας και την υποχρεώνουν να προσφύγει σε αλληπάλληλους δανεισμούς, χωρίς όμως να επιτυγχάνεται ταυτόχρονα και ο εκσυγχρονισμός των μηχανικών εγκαταστάσεων και όλης της παραγωγικής διαδικασίας. Η κατάσταση αυτή έχει ως αποτέλεσμα να υπερχρεωθεί η εταιρεία και να τεθεί υπό την αναγκαστική διαχείριση της Εθνικής Τράπεζας τον Σεπτέμβριο 1955. Για λόγους εξυγίανσης, από τα τρία εργοστάσια που διέθετε η εταιρεία τότε, το Α, Γ και Ε, περιορίζει πλέον τις εργασίες της σε ένα μόνο, το Α, και προχωρά σε μαζικές απολύσεις εργατικού προσωπικού. Στα χρόνια που ακολουθούν, οι προσπάθειες που καταβάλλονται για την κάλυψη των χρεών της εταιρείας, η δημιουργία, το 1975 στο Αίγιο, της θυγατρικής εταιρείας «Αχαϊκή Κλωστ/γία Αφών Ρετσίνα», δεν θα μπορέσουν να αναστρέψουν την πορεία προς τη διάλυση της επιχείρησης, που θα επισφραγισθεί οριστικά το 1981 με το κλείσιμό της.

Την ώρα που γράφεται το σημείωμα αυτό, δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί η τελική ταξινόμηση του αρχείου της εταιρείας «Ρετσίνα». Από μια πρώτη ωστόσο γενική ταξινόμηση του συνόλου του αρχεϊακού υλικού, διαθέτουμε μια αρκετά σαφή εικόνα του περιεχομένου του.

Στο αρχεϊακό υλικό δεν περιέχεται κανένα σχεδόν στοιχείο σχετικά με τη λειτουργία της επιχείρησης κατά το χρονικό διάστημα από την ίδρυσή της μέχρι το 1925.

Τα μόνα στοιχεία που διασώζονται, καλύπτουν όμως με ασυνεγή τρόπο την περίοδο 1912-1925, είναι οι μισθολογικές καταστάσεις του γυναικείου και ανδρικού εργατικού προσωπικού, καθώς και τα δελτία πρόσληψης εργατικού προσωπικού, που με περισσότερο συστηματικό τρόπο καλύπτουν την περίοδο 1918-1979.

Έτσι, το βασικό μέρος του Αρχείου αφορά τη λειτουργία της επιχείρησης κυρίως από το 1940 μέχρι τη διάλυσή της.

Το σύνολο λοιπόν του αρχεϊακού αυτού υλικού μπορεί να διακριθεί στις εξής γενικές ενότητες:

1. Γενική Εικόνα της Επιχείρησης

- Δισέλιδο ιστορικό της εταιρείας
- Καταστατικό της Α.Κ.Ε. «Αφοί Ρετσίνα» (1925) και τροποποιήσεις του
- Βιβλίο μετόχων (1951)
- Μητρώο μετοχών (1951)
- Αποδεικτικό καταχώρησης μετοχών (1953)
- Πρακτικά του Διοικητικού Συμβουλίου (1930-1979)

- Άδειες λειτουργίας της επιχείρησης και σχετική αλληλογραφία
- Σήμα της επιχείρησης και σχετικά έγγραφα
- Έγγραφα σχετικά με την επίταξη των εγκαταστάσεων και εμπορευμάτων της (1940)
- Έγγραφα σχετικά με τις καταστροφές από τον πόλεμο.

2. Ακίνητα

- Τίτλοι ιδιοκτησίας των τριών εργοστασίων της εταιρείας
- Έγγραφα σχετικά με την κατεδάφιση του κτιρίου του εργοστασίου Α (1960)
- Έγγραφα σχετικά με την πώληση του εργοστασίου Γ.

3. Μηχανήματα

- Μητρώο Μηχανημάτων
- Εκθέσεις μηχανολόγων για τη λειτουργία των μηχανημάτων
- Ατμολέβητες του εργοστασίου Α.

4. Σχέσεις εργασίας του εργατικού και υπαλληλικού προσωπικού της επιχείρησης και κοινωνική ασφάλιση

- Κατανομή εργατικού προσωπικού (1954-1957)
- Δύναμη εργατοτεχνικού προσωπικού (1977-1980)
- Κατάλογοι πρόσκλησης εργατικού προσωπικού (1945-1980)
- Κατάλογοι πρόσκλησης υπαλλήλων (1950-1982)
- Δελτία πρόσληψης εργατικού προσωπικού (1918-1979)
- Πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων (1922-1941)
- Πιστοποιητικά ποινικού μητρώου (1938)
- Πιστοποιητικά στρατολογικής κατάστασης (1948, 1960, 1961)
- Βιβλία και φάκελλοι απολύσεων (1950-1981)
- Καταστάσεις μισθοδοσίας εργατικού προσωπικού (1912-1977)
- Μηνιαίες καταστάσεις μισθοδοσίας υπαλλήλων (1930-1974)
- Μισθοδοσία προσωπικού Πρατηρίου Θεσ/νίκης (1968-1978)
- Οικογενειακά επιδόματα (1973-1977)
- Δηλώσεις προστατευομένων μελών (1959-1980)
- Εγκρίσεις αυξήσεων μισθών (1932, 1944-1965, 1970-1980)
- Αυξήσεις ημερομισθίων εργατικού προσωπικού (1952-1966)
- Δώρο παραγωγής εργατικού προσωπικού (1945-1952)
- Δώρο παραγωγής υπαλλήλων (1948-1953)
- Δώρο Χριστουγέννων και Πάσχα (1949-1951, 1966-1973)
- Δώρο Χριστουγέννων - δώρο παραγωγής (1967-1974)
- Δώρο Πάσχα - δώρο παραγωγής (1967-1979)
- Δώρο παραγωγής Υφαντηρίου (1965-1982)
- Βαφείο: Υπερωρίες και δώρο παραγωγής (1968-1981)
- Βιβλίο υπερωριών εργατοτεχνικού προσωπικού (1953-1976)
- Έκτακτες αμοιβές υπαλληλικού προσωπικού (1964-1981)
- Δάνεια προσωπικού (1952-1954, 1963, 1965-1977)
- Προκαταβολές προσωπικού (1940, 1963, 1964-1974, 1975, 1976-1982)
- Βιβλίο χρεωστών υπαλλήλων Πρατηρίου εργοστασίου (1973-1979)
- Άδειες προσωπικού (1946-1982)

- Βεβαιώσεις εργασίας (1937-1964)
- Βεβαιώσεις αποδοχών (1957-1977)
- Αποδοχές και εισοδήματα στρατευθέντος εργατικού προσωπικού (1948-1952)
- Συλλογικές συμβάσεις, εργατική νομοθεσία, έγγραφα για ποικίλα εργασιακά θέματα
- Βιβλιάρια ασφάλισης στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (1937-1957)
- Βιβλιάρια αγοράς ενσήμων (1938-1977)
- Ένσημα ΙΚΑ δώρου Χριστουγέννων και Πάσχα (1958-1969)
- Ταμείο επικουρικής ασφάλισης μισθωτών κλωστοϋφαντουργίας - βιβλιάρια εισφορών (1946-1955)
- Ταμείο επικουρικής ασφάλισης μισθωτών κλωστοϋφαντουργίας (1962-1984, 1986)
- Επικουρικό Ταμείο εργατοτεχνιτών δομικών και ξυλουργικών εργασιών (1941-1948, 1970-1973)
- Ταμείο επικουρικής ασφάλισης χημικών (1965-1970)
- Ταμείο επικουρικής ασφάλισης εργατών μετάλλου (1962-1972)
- Ταμείο επικουρικής ασφάλισης υπαλλήλων εμπορικών καταστημάτων (1962-1972, 1981-1983)
- Ταμείο επικουρικής ασφάλισης ηλεκτροτεχνιτών (1965-1981)
- Επικουρικό Ταμείο γερόντων και ανικάνων (1972-1979)
- Ταμείο συντάξεων αυτοκινητιστών (1977-1979)
- Ταμείο μηχανικών και εργοληπτών (1965-1966, 1970, 1974-1979)
- Επιδόματα ασθενείας (1950, 1956, 1970, 1971, 1979)
- Πιστοποιητικά ασθενείας (1950-1979)
- ΙΚΑ: Ιατρικές γνωματεύσεις (1966-1968, 1977-1979)
- Συμπλήρωμα παροχών ΙΚΑ λόγω ασθενείας και ατυχημάτων (1950-1955).

5. Προμήθεια βαμβακιού, άλλων πρώτων υλών και ανταλλακτικών

- Βιβλίο κινήσεως βάμβακος (1968-1975)
- Συμφωνητικά αγοραπωλησίας βάμβακος
- Φύλλο ελέγχου παραληφθέντος βάμβακος
- Δελτία εισαγωγής βάμβακος
- Τιμολόγια βάμβακος (1968-1970, 1971)
- Προμηθευτές βάμβακος (1958-1963)
- Πρώτες ύλες (1960-1969)
- Βιβλίων αποθήκης χρωμάτων και χημικών (1971)
- Βιβλίων υλικών και ανταλλακτικών (1960).

6. Παραγωγή προϊόντων

- Παραγωγές υφασμάτων-νημάτων βαφείου (1963)
- Δελτία ημερήσιας παραγωγής Υφαντηρίου (1967-1970)
- Βιομηχανική παραγωγή υφασμάτων-νημάτων (1956-1978)
- Παραγωγή νημάτων - Γ εργοστάσιο (1954)
- Γενικά έξοδα παραγωγής (1975-1978)
- Σύνολο μερισμού εξόδων παραγωγής (1970-1978)
- Άδειες εξόδου προϊόντων εργοστασίου προς επεξεργασία (1967, 1970, 1971, 1973, 1976)
- Διπλότυπα εισαγωγής υποπροϊόντων (1970-1977)
- Δελτία παραγωγής υποπροϊόντων (1967-1973)

- Δελτία παραγωγής (1977)
- Βιβλία βιομηχανικής παραγωγής (1960-1979)
- Βιβλίο προδιαγραφών παραγομένων ακατέργαστων υφασμάτων (1962-1970)
- Προδιαγραφές υφασμάτων (1962-1980)
- Βιβλίο παραγωγής κοστολογίου (1970-1980)
- Κόστος βαφείου, δαπάνες παραγωγής, γενικά έξοδα (1973-1978)
- Αποθήκη ετοιμού παραγωγής (1967)
- Βιβλίο ετοιμού παραγωγής (1962-1981)
- Μετρολόγια ετοιμού παραγωγής (1970-1981).

7. Πωλήσεις προϊόντων

- Πωλήσεις προϊόντων (1936-1939)
- Παραγγελίες του Αρχηγείου Αστυνομίας πόλεων (1943)
- Ημερολόγιον πωλήσεων (1959-1965, 1965-1979)
- Ημερήσιες πωλήσεις προϊόντων (1968-1980)
- Ημερολόγιον πωλήσεων Πρατηρίου εργοστασίου (1964-1973)
- Βιβλία χρεωστών Πρατηρίου (1960-1963)
- Μετρολόγια εξαγωγής (1967-1981)
- Δελτία αποστολής Πρατηρίου Αθηνών (1971-1979)
- Δελτία αποστολής Πρατηρίου Θεσ/νίκης (1971-1979)
- Τριπλότυπα εξαγωγής νημάτων (1970-1977)
- Κατάσταση συμφηφιστικών πράξεων (1973-1979)
- Συμφωνητικά με αντιπροσώπους (1958-1964).
- Βιβλία εξόδων πωλήσεων (1960-1975)

8. Βιβλία απογραφών

- Βιβλίο αποθήκης Πρατηρίου εργοστασίου (1962-1977)
- Βιβλίο αποθήκης Πρατηρίου Αθηνών (1970-1982)
- Βιβλίο αποθήκης Πρατηρίου Θεσ/νίκης (1968-1980)
- Βιβλίο αποθήκης ετοιμών προϊόντων (1969-1982)
- Βιβλίο αποθηκών προϊόντων (1961-1975)
- Βιβλίο αναλυτικών απογραφών (1961-1964)
- Βιβλίο απογραφής ανταλλακτικών (1958)
- Βιβλίο εισαγωγών και εξαγωγών ετοιμών προϊόντων. Πρατήριο Θεσ/νίκης (1965-1967).

9. Δάνεια της εταιρείας

- Φάκελλοι δανείων (1949, 1950, 1953-1956, 1960, 1978).

10. Χρέη πελατών

- Βιβλία εισπρακτέων τίτλων εκδόσεως της εταιρείας (1956-1960, 1964-1968, 1968-1971, 1975-1982)
- Βιβλία εισπρακτέων τίτλων εκχωρήσεως τρίτων (1966-1970, 1973-1981)
- Πινάκια συναλλαγματικών (1978-1981)
- Γραμμάτια εισπρακτέα εν καθυστερήσει (1958-1959).

11. Λογιστικά βιβλία της εταιρείας

- Βιβλία ισολογισμών (1925-1979)
- Καθολικά
- Αναλυτικό ημερολόγιο Ταμείου (1957-1978)
- Αναλυτικό ημερολόγιο διαφόρων πράξεων (1953-1979)
- Δικαιολογητικά Ταμείου (1970-1982)
- Κατάσταση Ταμείου Θεσ/νίκης (1977-1979)
- Καταστάσεις αποθηκών (1967-1979)
- Βιβλία εξόδων διαχείρισης (1960-1979)
- Βιβλία φόρων (1958-1975)
- Φορολογικά (1958-1975)
- Οφειλόμενοι φόροι (1969-1975)
- Φάκελλοι ισολογισμών με τις ετήσιες εκθέσεις του Δ. Σ. στις Γενικές Συνελεύσεις.

Τελειώνοντας το σημείωμα αυτό θα ήθελα να αναφέρω ότι η ταξινόμηση του Αρχείου της Ανωνύμου Κλωστοϋφαντουργικής Εταιρείας «Αφοί Ρετσίνα» εντάσσεται στο ερευνητικό πρόγραμμα «Ιστορία επιχειρήσεων - Βιομηχανική αρχαιολογία», που πραγματοποιείται στο Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Με την ολοκλήρωση της ταξινόμησής του, οι ερευνητές θα έχουν στη διάθεσή τους μια πολύτιμη πηγή πληροφοριών, από την οποία θα μπορούν να αντλήσουν, να επεξεργαστούν και να αξιοποιήσουν ένα σημαντικό αριθμό στοιχείων, χρήσιμων τόσο για την ιστορία των επιχειρήσεων όσο και για την ιστορία της εργατικής τάξης.

ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΑΣΙΔΟΥ